

NATURVÄRDESIKONTROLL I ÅLBYN I INSJÖN, LEKSANDS KOMMUN

Mylia Natur
2022

Omslagsbild: Inventeringsområde 1 domineras av en stor äng som delvis är omgiven av lövträd och buskar samt några hus i västra delen. Foto: Bengt Oldhammer, gäller samtliga bilder

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Uppdraget.....	4
Inventeringsmetodik.....	4
Uppgifter från Artportalen och Skogens Pärlor.....	5
Inventeringsområde 1 och 2.....	5
Omgivande närområde	6
Översiktlig beskrivning av naturtyper i inventeringsområde 1 och 2	7
Infrastruktur och bebyggd mark.....	7
Täkt och upplag.....	7
Äng och betesmark	7
Park och trädgård	7
Skog och träd	7
Igenväxningsmark	8
Ortofoton 1960 och 1975 över inventeringsområde 1.....	8
Ortofoton 1960 och 1975 över inventeringsområde 2.....	9
Miljöer nära inventeringsområdena	9
Resultat.....	9
Inventeringsområde 1.....	9
Inventeringsområde 2.....	10
Litteratur och webbsidor	10
Bilaga 1. Artlista inventeringsområde 1.....	10
Bilaga 2. Artlista inventeringsområde 2.....	11
Bilaga 3. Bilder inventeringsområde 1.....	12
Bilaga 4. Bilder inventeringsområde 2.....	18

Sammanfattning

Sommaren 2022 utfördes en naturvärdesinventering av två mindre områden i Ålbyn i Insjön (figur 1). Inventeringsområde 1 domineras av en stor äng omgiven av lövbuskage och enstaka träd vid några gårdar. Inventeringsområde 2 utgörs mestadels av igenväxningsmark och mark med en väg och parkering. Inga delar av inventeringsområdena naturvärdesklassades. Några rödlistade fåglar och en rödlistad kärlväxt noterades.

Uppdraget

På uppdrag av Ewelina Davidowska, Bergkvist Siljan AB, sågverk och containerterminal i Insjön, genomfördes under sommaren 2022 en naturvärdesinventering söder och väster om industriområdet. De två områden som inventerades ligger i Ålbyn i Insjön och är avgränsade med röd linje i figur 1. Storleken är knappt fyra hektar för inventeringsområde 1 och drygt en hektar för inventeringsområde 2.

Figur 1. De två inventeringsområdena i Ålbyn är markerade med röd linje. Inventeringsområde 1 i östra delen är störst.

Inventeringsmetodik

En naturvärdesinventering med detaljeringsgraden medel utfördes i enlighet med metodiken i svensk standard (SS 199000:2014 och SIS-TR 199001:2014). Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och beskriva värdefulla biotoper för biologisk mångfald eller artförekomster.

Olika delområden naturvärdesklassas enligt standarden från 1–4. Naturvärdesobjekt i klass 1 har **högsta** naturvärdet. Skyddsvärdet har högt biotopvärde och högt artvärde med rödlistade arter, varav någon hotad. Klass 2 har **högt** naturvärde och är också mycket värdefullt. Klass 3 har **påtagligt** naturvärde. Klass 4 har **visst** naturvärde. Bedömningen vid naturvärdesklassningen sker dels utifrån förekomsten av

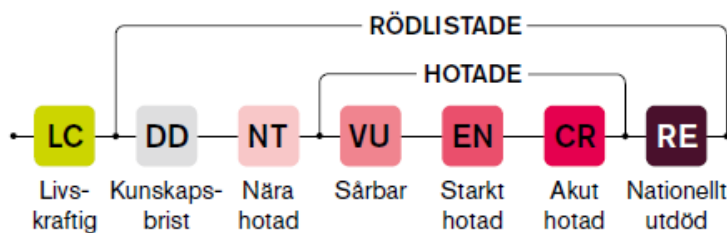

naturvårdsarter (figur 2), främst rödlistade arter och signalarter, dels utifrån biotopkvaliteter, exempelvis naturlighet, strukturer, störningsregimer samt kontinuitet. I bedömningen ingår att jämföra inventeringsområdet med liknande miljöer i det omgivande landskapet och regionen.

Beskrivning av olika naturtyper och delområden redovisas översiktligt med text, åskådliggörande bilder och kartor. Alla rödlistade arter och övriga arter registrerades i Artportalen, en del med kommentarer och några med så exakt förekomst som möjligt. Rödlistekategorier som nämns i texten är NT Nära hotad, VU Sårbar och EN Starkt hotad (figur 3). Sökning efter tidigare kända fynd av arter gjordes i Artportalen, dels i inventeringsområdena, dels i omgivande marker. I Skogsstyrelsens Skogens Pärlor inhämtades information om naturvärden och kulturvärden i inventeringsområdena och dess närhet (figur 3). Ortofoton från 1960, 1975 och idag studerades. Fältbesök gjordes 28 juni och 12 juli 2022.

Figur 2. Begreppet naturvårdsarter åskådliggörs i figuren. Naturvårdsarter är en samlingsterm för arter som är extra skyddsvärda, indikerar att ett område har höga naturvärden eller i sig själva är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Rödlistade arter är viktigast vid en naturvärdesinventering.

Figur 3. Rödlistade arter delas in i olika kategorier.

Uppgifter från Artportalen och Skogens Pärlor

Inventeringsområde 1 och 2

Ett artsök gjordes i Artportalen inom de båda inventeringsområdena i juni 2022. Det fanns inte några fynduppgifter registrerade med undantag av en turkduva i inventeringsområde 2. På Skogens Pärlor fanns inga registrerade naturvärden, däremot kulturvärden. Nyckelbiotopen väster om inventeringsområde 2 utgörs av sekundär lövnaturskog (figur 4).

Omgivande närområde

Artsök gjordes av rödlistade arter ett par hundra meter runt inventeringsområde 1. Ett fynd finns av pilblad NT vid vattnet öster om inventeringsområdet. Ett annat fynd är smaragdfallbagge NT som påträffades 1934. Det fyndet är grovt markerat plusminus en kilometer, varför vi inte vet var den hittades mer exakt. Arten har gått starkt tillbaka sedan 1960-talet och efter 1980 finns få fynd i Sverige.

Övriga rödlistade arter är fåglar och de flesta har observerats vid badplatsen och den strandnära miljön. I huvudsak rör det sig om sträckande fåglar. Om man söker på fåglar under häckningstid de sista tio åren under maj-juli blir det enligt listan nedan. Siffrorna anger antalet observationer. De flesta av dessa fåglar håller till vid vatten eller födosöker i lufrummet. Storspov finns på öppen ängsmark och har gått tillbaka drastiskt på senare tid och är idag hotad i kategorin EN. De sex sista arterna i listan är rödlistade i kategorin NT. De behöver skog och buskmark omväxlande med öppen mark. Sävsparven behöver dessutom fuktig mark intill vatten eller myr. Det lämpligaste området för merparten av dessa arter är söder om båthamnen där det finns lövskog, buskar, våtmarker och strand. Detta framgår tydligt av figur 4.

Bläsand	VU	2	Havstrut	VU	2
Kricka	VU	3	Smålom	NT	9
Svärta	VU	1	Havsörn	NT	2
Tornseglare	EN	1	Gråkråka	NT	1
Kornknarr	NT	1	Backsvala	VU	2
Strandskata	NT	32	Hussvala	VU	10
Storspov	EN	3	Grönsångare	NT	2
Roskarl	EN	1	Ärtsångare	NT	2
Drillsnäppa	NT	25	Björktrast	NT	1
Skrattmås	NT	1	Buskskvättan	NT	10
Gråtrut	VU	4	Gulspurv	NT	3
Fiskmås	NT	7	Sävspurv	NT	5

Uppgifter om rödlistade arter i närheten av inventeringsområde 2 finns väster om inventeringsområdet och mestadels vid vattnet, strandskogen eller på åkern. De flesta observationer är grovt rapporterade. Många av fynden utgörs av sträckande fåglar.

Bläsand	VU	1	Havsörn	NT	1
Kricka	VU	1	Gråkråka	NT	1
Strandskata	NT	1	Hussvala	VU	1
Tofsvipa	VU	7	Stare	VU	4
Skrattmås	NT	4	Rödvingetrast	NT	1
Gråtrut	VU	3	Svartvit		
Fiskmås	NT	1	flugsnappare	NT	1
Havstrut	VU	1	Gulspurv	NT	3
Duvhök	NT	1			

Figur 4. Karta från Skogens Pärlor. Inga områden med naturvärden är registrerade i inventeringsområde 1 och 2. Orangemarkerade områden kräver kulturhänsyn. Det rödstreckade området längst i nordväst är en nyckelbiotop som utgörs av en sekundär lövnaturskog med mycket död ved.

Översiktlig beskrivning av naturtyper i inventeringsområde 1 och 2

Infrastruktur och bebyggd mark

Inventeringsområde 1. Vägar ligger intill hela inventeringsområdet utom i öster. Bebyggd mark finns västra delen. Området tangerar banvallen. En lång rad kärlväxter finns i vägkanter, längs banvallen och på ruderatmarken i östra delen intill järnvägen. Flertalet av kärlväxterna i bilaga 1 är från dessa marker. Nämnas kan att parksallat (främst längs banvallen strax utanför området), blomsterlupin och kanadensiskt gullris är klassade som invasiva i riskkategorierna hög eller mycket hög risk.

Inventeringsområde 2. I östra delen finns en väg och parkeringsplatser.

Täkt och upplag

Inventeringsområde 1. I östra delen intill järnvägen finns mindre partier med upplag av grus, sten och slipers.

Äng och betesmark

Inventeringsområde 1. Inventeringsområdet domineras av en stor sammanhängande och ganska högvuxen äng där gräs och örter skördas till djurfoder. Arter i ängen är bland annat ängskavle, gulvial, kärrtistel och gökblomster. Det finns ingen hävdkontinuitet med krävande slåtterängsarter. På ett ställe i norra kanten av ängen intill lövridån växer några exemplar av brunklöver NT.

Stenmurar, småvatten och åkerholmar saknas. Sådana miljöer är annars generellt skyddade som biotopskyddsområden i hela landet.

En liten yta på cirka 100 kvadratmeter torr till frisk ängsmark med kortvuxen vegetation ligger mellan de båda boningshusen (figur 8). Där noterades flera hävdberoende arter som backnejlika, rödklint, stor blåklocka och gullviva.

Park och trädgård

Inventeringsområde 1. Några hus ligger i västra delen, bland annat en äldre lada. Det är intill denna som ovan nämnda äng med kortvuxen vegetation ligger.

Skog och träd

Inventeringsområde 1. Enstaka större träd finns vid boningshuset i nordvästra hörnet av inventeringsområdet. Detta framgår tydligt av ortofotot i figur 5 och av flera bilder i

bilaga 2. En lönn samt yngre löv växer precis i kanten till ängen i nordvästra hörnet (figur 18). Där finns även stenar och döda stående och liggande träd. En grupp häggar har dött och syns på långt håll. Det är samma isolerade träddunge som syns på ortofotona från 1960 och 1975 (figur 6–7).

Inventeringsområde 2. Några träd finns i norra delen.

Igenväxningsmark

Inventeringsområde 1. Igenväxande marker som tidigare varit öppna klassas som igenväxningsmark. Blir träden högre och tätare klassas naturtypen som skog och träd. Igenväxningsmark förekommer i områdets östra och norra del.

Inventeringsområde 2. Större delen av området väster om vägen är igenväxningsmark med gråal och några olika arter Salix. Några arter som noterades finns i bilaga 2.

Figur 5. Ortofotot visar att inventeringsområde 1 idag domineras av en stor äng med några hus i sydväst. I öster ruderatmark och igenväxningsmark. Även norra delen intill vägen utgörs av igenväxningsmark.

Ortofoton 1960 och 1975 över inventeringsområde 1

Ortofoton från 1960 och 1975 (figur 6–7) visar att inventeringsområde 1 då dominerades av jordbruksmark. På bilderna ses hässjor. Det fanns inga lövridåer runt delar av ängarna som idag, däremot gles buskmark i östra delen. På båda bilderna ses däremot ett parti med större träd omgivet av jordbruksmark. Hade det sett ut så idag hade det klassats som ett generellt biotopskydd.

Figur 6-7. Till vänster ortofoto från 1960 och till höger från 1975.

Ortofoton 1960 och 1975 över inventeringsområde 2

1960 var hela inventeringsområde 2 jordbruksmark och samma sak 1975, även om några små buskar då hade kommit upp i norra delen.

Miljöer nära inventeringsområdena

Inventeringsområde 1. Söder och väster om inventeringsområdet dominerar ängsmark där man vid inventeringsbesöken skördat gräs och örter för djurfoder. Sydost om industriområdet finns en badplats och en båthamn. Söder därom en vik med lövskog och våtmarker av olika slag.

Inventeringsområde 2. Väster om inventeringsområdet dominerar åkermark. I norr växer lövskog vid vattnet, i öster ligger ett industriområde och i söder villaområden.

Resultat

Inventeringsområde 1.

Inventeringsområdet har inga delområden som i dagsläget kan resultera i en naturvärdesklassning. Den lilla ängen (cirka 100 kvadratmeter) vid ladan hyser visserligen några signalarter för skyddsvärda hävdade ängsmiljöer, men det finns ingen mer krävande hävdberoende art och igenväxningen har gått för långt. Vid upptagen hävd med skärande eller klippande verktyg, helst lie eller slätterbalk, skulle de hävdberoende arterna kunna öka. Området skulle då efter ett antal kunna erhålla naturvärdesklass 4.

Den rödlistade arten brunklöver NT som växer i den stora högvuxna ängen skulle i bästa fall kunna överleva vid fortsatt brukande. Det är dock oklart om den funnits i ängen under en längre tid eller om den spritt sig dit från omkringliggande väg och ruderatmarker. Ängen har tidigare använts för åkerbruk, döma av ortofoton. Efter åkerbruk är det inte ovanligt att marken ligger i träda en eller ett par år, och på sådana marker händer det att brunklöver trivs. Om marken inte ligger i åkerträda är vallodling ofta en naturlig växtföljd. Brunklöver hittades bara i kanten till ängen, inte ute i ängen. Arten förekommer idag nästan enbart i störda miljöer som vägkanter, ruderatmarker och åkrar i träda. Artfakta på SLU Artdatabanken skriver följande om brunklöver:

Brunklövern har sitt ursprung i odlingslandskapet och de flesta lokaler har anknytning till tidigare brukande i någon form. En stor och troligen ökande andel lokaler finns dock på skogsvägar långt från odlad mark. Vanliga växtplatser är gräsbevuxna brukningsvägar, vägskårningar, rensade dikesslänter och trädor. Arten kan även uppträda längs större landsvägar, i grustag och på stationsområden. Enstaka moderna fynd har gjorts i glesa vallar och ängar men gamla uppgifter vittnar om att arten förr var vanlig i slätterängar.

De rödlistade fåglar som noterades under inventeringen var två födosökande hussvalor VU och en tornsvala EN i luftrummet ovanför ängen. Där noterades också en förbiflygande fiskmås NT. En storspov EN hördes ett par hundra meter söder om området. Björktrast NT och rödvingetrast NT varnade dels i områdets sydöstra del, dels i dess nordvästra del. De rörde sig mellan inventeringsområdet och lövskogen öster om järnvägen och söder om vägen i sydost, och norr om vägen i nordväst. Rödvingetrast sjöng på båda platserna men de satt då söder om vägen i sydost och norr om vägen i nordväst. Deras revir ligger med andra ord delvis i inventeringsområdet.

Inventeringsområde 2.

Inventeringsområdet har inga naturvärden som föranleder någon naturvärdesklassning. Under besöket noterades två gulspårvar NT under födosök i norra delen. I luftrummet ovanför inventeringsområdet sågs tio tornseglare EN, två hussvalor VU och en fiskmås NT. Ingen av dem är direkt beroende av själva inventeringsområdet.

Litteratur och webbsidor

Bratt, L. och Ljung, T. 1993. Dalarnas ängar och betesmarker. Länsstyrelsen Dalarna.

Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. Artdatabanken SLU. Uppsala.

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – naturvårdsarter. Skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen. <https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

SLU Artportalen. <https://www.artportalen.se/>

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU Uppsala.

SLU Artfakta. <https://artfakta.se/artbestamning>

Strand, M., Aronsson, M. och Svensson, M. 2018. Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige. Artdatabankens risklista. Artfakta. SLU Artdatabanken.

Svensk standard. SS 199000:2014 och 199001:2014.

Bilaga 1. Artlista inventeringsområde 1

Åkerfräken	Kruståtel	Hårdsvingel
Ängsfryle	Foderlösta	Rödsvingel
Rödven	Hundäxing	Timotej
Ängskavle	Kvickrot	Getväppling

Gulvial		Ängssyra	Ängshaverrot	
Blomsterlupin		Backnejlika	Baldersbrå	
Humlelusern		Gökblomster	Hästhov	
Vit sötväppling		Grässtjärnblomma	Druvfläder	
Alsikeklöver		Svinmålla	Åkervädd	
Rödklöver		Gullviva	Hundkäx	
Vitklöver		Vitmåra	Kummin	
Brunklöver	NT	Stormåra	Sibirisk björnloka	
Kråkvicker		Åkerförgätmigej	Vanlig bockrot	
Häckvicker		Småsporre	Mindre guldvinge	
Gåsört		Gulsporre	Nässelfjäril	
Älggräs		Teveronika	Luktgräsfjäril	
Smultron		Brunört	Häggs�pinmal	
Humleblomster		Ängsklocka	Tornseglare	EN
Nejlikrot		Stor blåklocka	Fiskmås	NT
Femfingerört		Knölklocka	Tornfalk	
Norsk fingerört		Röllika	Talgoxe	
Hägg		Gråbo	Ladusvala	
Kanelros		Rödclint	Hussvala	VU
Hallon		Åkertistel	Lövsångare	
Brännässla		Kärrtistel	Svarthätta	
Gråal		Flockfibbla	Törnsångare	
Fyrkantig johannesört		Parksallat	Rödvingetrast	NT
Mjölke		Gatkamomill	Björktrast	NT
Amerikansk dunört		Rödfibbla	Pilfink	
Skogslönn		Kanadensiskt gullris	Steglits	
Sandtrav		Gullris		
Lomme		Renfana		

Bilaga 2. Artlista inventeringsområde 2

Tall	Brännässla	Åkertistel	
Brunven	Gråal	Sumpnoppa	
Storven	Fyrkantig johannesört	Flockfibbla	
Ängskavle	Mjölke	Höstfibbla	
Hundäxing	Amerikansk dunört	Kanadensiskt gullris	
Kvickrot	Penningört	Renfana	
Rödsvingel	Grässtjärnblomma	Baldersbrå	
Timotej	Svinmålla	Stenhumla	
Jordrök	Stormåra	Mindre tåtelsmygare	
Gulvial	Groblad	Nässelfjäril	
Blomsterlupin	Ljust kungsljus	Luktgräsfjäril	
Vit sötväppling	Hampdån	Tornseglare	EN
Alsikeklöver	Brunört	Fiskmås	NT
Rödclöver	Ängsklocka	Hussvala	VU
Gåsört	Röllika	Gulsparv	NT
Älggräs	Nysört		
Hallon	Krustistel		

Bilaga 3. Bilder inventeringsområde 1

Figur 9–10. Ängen mellan boningshusen. Nedan Brunklöver NT i ängens nordligaste del intill lövridån.

Figur 11–12. Naturtyperna infrastrukturmark och bebyggd mark, täkt och upplag samt igenväxningsmark. I dessa miljöer finns många kärlväxter på störd mark. En mindre guldvinge observerades här. Nedan: Inventeringsområdet avgränsas i öster av banvallen där jordhögen till vänster i bild ligger. Blomman i förgrunden är ängshaverrot som är vanlig längs vägarna runt den stora ängen och vid husen. Steglits födosöker ofta på dem och äter fröna. Tio ex sågs 29 juni i västra delen vid boningshusen, bland annat ungfåglar.

Figur 13–14. Söder om inventeringsområdet finns lövskog och våtmark (nedan) med rikt fågelliv.

Figur 15–16. Igenväxningsmark i förgrunden och på bilden nedan. I bakgrunden på övre bilden syns båthamnen.

Figur 17–18. Merparten av inventeringsområdet består av denna högvuxna äng med ängskavle och diverse andra arter. Bilden tagen 12 juli. I vägkanterna finns bland annat bockrot och kummin. Nedan träd av lönn och döda träd samt stenar och block.

Figur 19–20. Vägen på bilden avgränsar inventeringsområdet i norra delen. Där finns en ridå av yngre lövträd ner mot ången som syns på nedre bilden.

Figur 21. Sydöstligaste delen av inventeringsområdet 12 juli. Vit sötväppling i förgrunden.

Bilaga 4. Bilder inventeringsområde 2

Figur 22. Inventeringsområde 2 består av en väg med gräsmark till höger och parkeringsplatser nedanför den röda byggnaden. På vänster sida om vägen dominerar igenväxningsmark.

Figur 23-24. Igenväxningsmark i norra delen och i mellersta delen. Gråal och älgört dominerar.

Figur 25. I norra delen ligger en liten kulle med jord där det växer färgkulla och ljust kungsljus.

Mylia
Natur

Bengt.oldhammer@telia.com
070 334 33 82

Stenbergsvägen 79
794 92 Orsa